

Czy każdy może zostać mnichem buddyjskim?

Valeriia Tolochko, II rok Porównawczych Studiów Cywilizacji

Sangha to społeczność buddyjska, każdy człowiek podążający za naukami Buddy. Najczęściej ten termin odnosi się do mnichów i mniszek. Tekst ma za zadanie omówić, jakie typy osób oraz jakie działania prowadzą do niemożności wyświęcenia się na mnicha lub mniszkę buddyjskich oraz nie mogą wstąpić do sanghi.

Do czynników, które bezwzględnie dyskwalifikują kandydata do wyświęcenia należą nieprawidłowa płeć, popełnienie któregośkolwiek z pięciu czynów prowadzących do natychmiastowej kary oraz poważne złamanie Dharma-Winaji. Nawet jeżeli kandydat ukryje prawdę o sobie i zostanie wyświęcony, nie zostaje prawdziwym mnichem. A gdy prawda o nim się odkryje, musi być natychmiast wygnany z sanghi (Bhikkhu 2013: 1070).

Nieprawidłowa płeć

Do pierwszej grupy ludzi z nieprawidłową płcią, którzy nie mogą zostać mnichem lub mniszką należą hermafrodyty (*ubhatobyañjanaka*). Hermafrodytą uważa się osoba, która posiada cechy płciowe obu płci. Jak zaznacza Harvey (2000: 412-3):

W Winaji jest powiedziane, że ze względu na możliwość hermafrodyty nakłaniania współmnicha lub mniszkę do seksu, hermafrodyty nie powinni być wyświęceni.

Według *Milindapañha* hermafrodyty są „zablokowani”, a więc nie mogą osiągnąć zrozumienia Dharma, nawet jeżeli poprawnie ćwiczą (Harvey 2000: 413).

Do drugiej grupy ludzi z nieprawidłową płcią należą pandakowie (*paṇḍaka*), czyli osoby, którzy nie posiadają cech żadnej płci. Według Harveya (2000: 414):

Termin ten wskazuje, że odnosi się do kogoś, kto nie jest ani normalnym mężczyzną, ani normalną kobietą, czyli „nijakim”.

Pandakowie byli postrzegani jako rodzaj rozwiązłego, pasywnego homoseksualisty z następnego powodu. W Winaji znajduje się opowieść o tym jak mnich pandaka szukał „znieważenia” wśród trzech grup osób. Najpierw poszedł do młodych mnichów, potem do

nowicjuszy, a na końcu do świeckich. Dwie pierwsze grupy mu odmówili, a trzecia się zgodziła na jego prośbę. Później ta trzecia grupa zaczęła ogłaszać wszem i wobec, że mnisi buddyjscy to pandakowie. Właśnie wtedy Budda zabronił wyświęcania jakichkolwiek pandaków i wymagał wygnania każdego, kto został już wyświęcony. Buddhaghosa, z kolei, widzi „nijakich” jako szczególny rodzaj świadomości umysłu, któremu towarzyszy neutralne uczucie, które się pojawia w momencie poczęcia, a następnie prowadzi do spoczynkowego stanu świadomości (tamże: 416).

Pięć czynów prowadzących do natychmiastowej kary

Do pięciu czynów prowadzących do natychmiastowej kary (*ānantarika-karma*) należą: zabicie własnego ojca, zabicie własnej matki, zabicie arhanta (oświeconego ucznia Buddy), ściągnięcie krwi Buddy i stworzenie schizmy w społeczności monastycznej (Silk 2007: 253). Wykonanie jednego z tych czynów prowadzi nieuniknionego karmicznego skutku zstąpienia do piekła natychmiast i koniecznie w następnym życiu (tamże: 254).

Pierwsze trzy czyny nie potrzebują większych wyjaśnień. Warto jedynie zauważyć, że zabicie matki, ojca lub arhanta musi być umyślne, ale nie ma znaczenia, wie zabójca kogo zabił lub nie (Bhikkhu 2013: 1070-1).

Jeżeli chodzi o ściągnięcie krwi Buddy, to powstaje pytanie, jak można wyrządzić krzywdę Buddzie po jego śmierci i czy to znaczy, że zatem nikt w okresie po życiu Buddy nie może być winny tego konkretnego wykroczenia? Według Silka (2007: 261):

Pobieranie krwi Buddy jest rozumiane jako oznaczające, w świecie bez Buddy, uszkodzenie lub zniszczenie stupy, kopca pamięci, w którym znajdują się relikwie Buddy.

Przechodząc do ostatniego z pięciu czynów prowadzących do natychmiastowej kary – stworzenie schizmy w społeczności monastycznej. Warto zaznaczyć, że wspólnota monastyczna może zostać podzielona tylko przez tego, kto jest prawdziwym mnichem o dobrej reputacji. Wszelkie działania mające na celu wywołanie takiej schizmy muszą być podjęte przez uprawnionego, a nawet szanowanego i honorowego członka danej społeczności, i tylko na podstawie refleksji, a nigdy pod wpływem impulsu (Silk 2007: 259-60).

Tradycja scholastyczna rozszerza listę pięciu czynów prowadzących do natychmiastowej kary do jeszcze pięciu należących do tych samych kategorii odpowiednio:

(...) plami się swoją matkę, która jest arhantem, dokonując nieczystych czynów; morduje się bodhisattwę, który z pewnością [zostanie Buddą]; morduje się praktykującego, który nie osiągnął jeszcze etapu stania się arhantem; niszczy się stupę; kradnie się bogactwo wspólnoty monastycznej.

(tamże: 262)

Czy wymienione dodatkowe czyny ciągną za sobą dyskwalifikację do wyświęcenia jest kwestią do zbadania.

Poważne złamanie Dharma-Winaji

Do poważnych złamań Dharma-Winaji należą popełnienie parajiki (*pārājika*) będąc bhikkhu, czyli mnichem; przyjęcie afiliacji przez kradzież; przejście na inną religię będąc jeszcze mnichem; molestowanie mniszki (Bhikkhu 2013: 1071). W danym tekście przejrzymy się pierwszym dwóm złamaniami, jako że tylko one potrzebują głębszych wyjaśnień.

Dosłownie parajika oznacza „porażkę”. Popełniając parajikę mnich zostaje natychmiast wykluczony z sanghi i już nie może ubiegać o powtórne wyświęcenie w tym życiu. Warto zaznaczyć, że w popełnieniu którejkolwiek parajiki dużą rolę gra intencja mnicha, tylko niewłaściwa intencja prowadzi do faktycznego złamania zasady (Nyanatusita 2014: 106). Do parajik zalicza się następujące działalności:

1. Angażowanie się w stosunek seksualny

*Termin stosunek seksualny odnosi się do wszelkiego rodzaju stosunków seksualnych z udziałem genitaliów (dosłownie „ścieżka moczowa” (*passāva-magga*) – tj. pochwa kobiety lub penis mężczyzny); odbyt (*vacca-magga*); lub usta (*mukha*).*

(Bhikkhu 2013: 63)

2. Kradzież

Aby zabranie tego, co nie zostało dane, liczyło się jako kradzież, należy również postrzegać przedmiot jako nie dany. Tak więc nie ma złamania zakazu, jeśli ktoś bierze przedmiot, nawet jeśli nie jest on dany, jeśli szczerze wierzy się, że jest on bez właściciela lub jest wyrzucony. Podobnie, jeśli mnich bierze przedmiot, błędnie uważając go za swój własny lub za należący do przyjaciela, który dał mu pozwolenie na wzięcie swoich rzeczy na zaufanie, nie ma złamania zakazu, nawet jeśli założenie o zaufaniu okaże się błędnym wyobrażeniem. Również mnich, który

zabiera rzeczy ze wspólnych zasobów Wspólnoty, zakładając, że ma prawo pomóc sobie sam, nie popełnia kradzieży, nawet jeśli założenie okaże się fałszywe.

(tamże: 72)

3. Zabijanie

Czynnik ten obejmuje cztery rodzaje działań: odebranie życia, zaaranżowanie zabójcy, opisanie korzyści płynących z umierania oraz podżeganie do śmierci.

(tamże: 111)

4. Kłamstwo

Ta parajika dotyczy przede wszystkim świadomego wysuwania fałszywych twierdzeń o osiągnięciu wyższego ludzkiego stanu (tamże: 123). Aby popełnić przestępstwo zgodnie z tą zasadą, wypowiedź musi fałszywie przedstawiać prawdę i być motywowana złym pragnieniem (tamże: 134).

Jeżeli chodzi o przyjęcie afiliacji przez kradzież, można wyodrębnić dwa rodzaje kradzieży. Pierwszym jest kradzież statusu - wkładanie szat bez zezwolenia wspólnoty, a drugim jest kradzież przynależności - domaganie się praw starszeństwa lub udziału w transakcjach wspólnotowych. Jak i w poprzednich poważnych złamaniach Dharma-Winaji, liczy się intencja mnicha popełniającego przyjęcie afiliacji przez kradzież. W danym przypadku niewłaściwą intencją jest zamiar oszukania mnichów (tamże: 1072-3).

Podsumowanie

Po przedstawieniu czynników, według których osoba jest bezwzględnie dyskwalifikowana do wyświęcenia, jest jasne, że nie każdy może zostać mnichem buddyjskim. Do wrodzonych czynników należy jedynie nieprawidłowa płeć (hermafrodyci i pandakowie). Do czynników, których da się uniknąć w swoim życiu, żeby zostać mnichem buddyjskim należą pięć czynów prowadzących do natychmiastowej kary (zabicie ojca, matki lub arhanta, ściągnięcie krwi Buddy, czyli zniszczenie lub uszkodzenie stupy oraz stworzenie schizmy w społeczności monastycznej będąc częścią tej społeczności) i poważne złamanie Dharma-Winaji (popełnienie parajiki, przyjęcie afiliacji przez kradzież, przejście na inną religię będąc mnichem oraz molestowanie mniszki).

Bibliografia:

Bhikkhu, Thanissaro, 2013. *The Buddhist Monastic Code I and II*. Metta Forest Monastery.

Harvey, Peter, 2000. *An introduction to Buddhist ethics: Foundations, values and issues*. Cambridge University Press.

Nyanatusita, Bhikkhu, 2014. *Analysis of the Bhikkhu Patimokkha*. Buddhist Publication Society.

Silk, Jonathan A., 2007. Good and evil in Indian Buddhism: the five sins of immediate retribution. *Journal of Indian Philosophy*, 35(3), 253-286.